

Titus Číževski

MOJ FUTURIZAM

Počeci futurizma u Poljskoj. Odnos prema nazivu i teoriji. Futurizam=živa umetnost. Futurizam, novo otkrivenje epohe. „Ja neću da moja umetnost bude savršena, već da bude najsuštinskija forma mene samog“.

Kao jedan od tvoraca slikarske grupe *f o r m i s t a* još 1916. godine sam pored „formističkih“ slika koje sam javno izlagao u društvu umetnika iz grupe „Sztuka“ („Umetnost“) ili s formistima, pisao i objavljivao svoje „futurističke“ poeme u krakovskim dnevnim novinama koje su mi bile dostupne.

Neka od tih mojih dela nastala su još pre rata u Parizu ili za vreme rata tokom mog boravka u Beču, ili pak u Krakovu, po želji mojih prijatelja iz novina. Kasnije ih je na večerima Sindikata novinara deklamovala dramska umetnica, gospođa Zofja Ordinjska i otad su me svi nazivali „futuristom“.

U zimu 1917. obratila su mi se dvojica mladih pesnika, Bruno Jajenski i Stanislaw Mlodożenjec, na preporuku mog kolege Leona Hvisteka, i predložila mi da uđem u njihovu grupu, u tzv. krakovski „Vergl“ („Katarynka“), istovremeno zatraživši neka moja dela za književno veče u „Verglu.“.

To veče je održano i g. Zofla Ordinjska je na njemu deklamovala moje Električne vizije. Nakon večeri u „Verglu“ došli su večeri i recitovanje u Kolegijumu za naučna predavanja, ili u Pozorištu Slovacki, ili u Higijenskoj sali u Varšavi, koje su „određena“ štampa i policija skandalizovali.

Od tog vremena postoji tročlana grupa poljskih futurista – kasnije su nam se priključili *Vat* i *Stern* iz Varšave. Dalja delatnost i „borbe“ koje je naša grupa vodila u Poljskoj su dobro poznati. Dva futuristička letka napravila su više buke i skandala od bilo kog političkog skretanja.

Ovu kratku istoriju ovde sam ispičao zbog toga da bih istakao svoju povezanost s poljskim „futurizmom“. Uzeo sam naziv futurista koji mi je poklonjen – kao što sam svoje vreme prihvatio (s punim uverenjem) naziv „formista“. Moram da izjavim da su svi nazivi koji se odnose na mene posredni i prolazni. Moje stvaralaštvo, ma kakvo bilo: slikarsko, književno ili čak dramsko, uvek sam smatrao najbitnijom fiziološkom funkcijom mog psihičkog organizma. Znao sam i bio uveren da stvarajući nove psihičke organizme, kakvima smatram svoja dela, da sam vršio funkciju „roditelja“, identičnu s funkcijama stvaranja u prirodi. Uveren sam da „suština stvaranja“ u umetnosti ima identične osnove sa suštinom stvaranja u prirodi. To nije neka „moja“ „metafizička teorija“, već pokušaj *r e a l i s t i č k o g p s i h i z m a*, kao funkcije stvaranja realnih organizama u umetnosti. Ti realizmi kao dela „umetnosti“ trebalo bi da se uobliče od najsavršenijeg materijala. Stoga izjavljujem da ovde ne pišem nikakvu teoriju, već da određujem svoj odnos prema svom delu. Niti sam imao, niti imam nameru da „futurizujem“ poeziju i poljsko slikarstvo.

– Novim i svežim sredstvima želim da stvorim organizam s v o j e umetnosti. Sve moje vrline i mane – kao uticaje određene kulture i instinkta – smatram psihičkim atributima koji u manjoj ili većoj meri utiču na moje „stvaranje“.

Svoj odnos prema drugim f u t u r i s t i m a ipak ne smatram labavim ili slučajnim. Moja delatnost i stvaralaštvo povezani su sa celokupnom futurističkom grupom ne samo novim sredstvima ostvarivanja, dosad u Poljskoj nepoznatim, već i čvorom novog života i nove epohe koji u Poljskoj i u svetu započinju. M o j a u m e t n o s t n i j e p r o g r a m s k a. Iako je nastala spontano, nastala je na osnovu određenih novih psihičkih zakona koji već nekoliko godina postoje u celom svetu.

Zbog toga umetnost „poljskog futurizma“ smatram novom epohom i „novim otkrivenjem“. Opozicija kritike i naših protivnika je bezuspešna. Mi, „poljski futuristi“, vršili smo i vršimo ulogu i delujemo kao obnovitelji epohe, u svetu i u Poljskoj. Stoga smatram da je pisanje dugih feljtona o nama, koji nam uglavnom osporavaju pravo na postojanje, upravo dokaz naše životnosti. Jer, mnogi koji nas kleveću, zapravo nas oponašaju. T o j e n e i z b e ž n o.

Takođe je bilo glasova koji su nam zamerali plagiranje, oponašanje i reklamerstvo. U svetovima koji se obnavljaju, kao naš, to je otrcano i poznato oružje nesrećnih i oslabljenih branilaca „prošlih vremena“.

Ja ne želim da moja umetnost bude savršena i originalna, već želim da bude najsuštinskija forma mene samog. Prema tome moram da stvorim što je moguće ličnija sredstva i materijal psihičkog jedinstva.

Nova forma i nova logika koje se pojavljuju u našim delima nužnost su našeg novog sveta. Nove su i nepoznate, zbog toga su upadljive i razdražujuće.

Formu koju sam dosad koristio u svojim poemama, slikama ili pozorišnim komadima, smatram najsuštinskijom formom mog psihičkog bića. Tu formu sam pretvorio u m e t o d u ! (koju ovde uopšte nemam nameru da otkrivam). Tu metodu mogu da promenim u svakom trenutku, zamenjujući je drugom, bitnijom, i, po meni, savršenijom. Nemam nameru da stvaram ni školu, ni stil, ni teoriju. Te stvari smatram opasnim po umetnika, kao što su to za brod podvodni grebeni u moru. Da li sam stvorio školu, da li sam stvorio stil, videće neko drugi, ako to bude mogao ili hteo. Ja to ne vidim i ne želim da vidim. Želim da zaboravim ono što sam naslikao i napisao. – To je možda jedino oružje pred umetničkom onanijom. Volim umerenost i m a l i s i s t e m, ne volim „velike“ sisteme, a male korzete. Ne želim da ubijam svoj instinkt koji mi je potreban za život kao što je mojim plućima potrebno disanje. Smatram da je „osnova bitisanja“ svakog umetnika, kao i svakog čoveka, š i r o k i s l o b o d a n d a h. Moj odnos prema životu, kao i života prema meni, je relativno „veliki“ i „mali“. Radi se o stvaranju za sebe „novih pipaka“, novih čula za razumevanje prirode i života. Takozvana priroda je pokretna kao sunčani sistem i zbog toga je teška za proučavanje. Stoga, ne istražujmo prirodu, već najpre istražujmo same sebe – tada ćemo doći do pravog ideala umetnosti i prirode, tj. do futurističkog ideala. Prava živa umetnost je uvek f u t u r i z a m.

„Skretnica“, 1923, br. 6.